

IDEA
 Muzeum Żołnierzy Wyklętych i Więźniów Politycznych PRL jest wyjątkowym przedsięwzięciem realizowanym w polu współczesnej, polskiej kultury pamięci. W projektowanej tutaj przestrzeni powinny zaistnieć formy symbolizujące nie tylko zwykłą pamięć, ale także jej szczególną odmianę. Tę mianowicie, która z wyklętej i skazanej z zamiaru ideologicznego na totalną eliminację, staje się pamięcią zwycięską.

Tak ważką kulturowo sytuację należy wyrazić przy pomocy znaków w odbiorze społecznym czytelnych, wyrazistych, szlachetnych i wywiedzionych z bogatej polskiej, ale także ogólnohumanistycznej, tradycji znaczeniowej. W prezentowanym projekcie proponujemy uczynić takimi znakami Strażnicę Pamięci w formie 4 wież (pyłonoń), zlokalizowanych w wierchołkach prostokąta terenu okalającego główny budynek dawnego więzienia.

To powinien być czytelny znak pamięci niewzruszonej, czystej i triumfującej na przekór półtorowej przeszłości przydanego mu miejsca lokalizacji. Znak ten powinien wołać, ostrzegać, przypominać wreszcie strzec. Tak jak osuarium w Douaumont eksponujące kości żołnierzy poległych pod Verdun i ostrzegające przed nieszczęściem wojny, tak swoiste kości projektowanych wież, ostrzegają mają przed pogardą dla człowieka, wprowadzoną z przesłanek polityczno-ideologicznych.

W ujęciu projektu proponowane monumenty są przede wszystkim powodem i przestrzenią dla refleksji, namysłu. Będąc czytelnymi i architektonicznie bardzo wyrazistymi znakami, są jednocześnie, w naszym przekonaniu, funkcjonalnym elementem „spójnej wizji rewitalizacji architektury zespołu z poszanowaniem substancji zabudowlanej oraz ducha miejsca”. Liczba pyłonoń zdaje się nawiązywać do czterech grup więźniów związanych z więzieniem na ul. Rakowieckiej: „żołnierzami wyklętymi”, więźniami okresu stalinowskiego, więźniami okresu gomułkowskiego oraz tymi, którzy tutaj byli poddawani represjom w latach 70. i 80. XX wieku. To specyficzne uniwersum pamięci mocowane jest w punktach tworzonych przez wartości związane z **BOGIEM, HONOREM, OJCZYZNĄ I WOLNOŚCIĄ**.

Bogate treści znaczeniowe wież podkreślone zostały w ich wnętrzu. Jest ono proste. Strażnice Pamięci wypełnione są głównie ciszą. Jest ona tłem i tworzywem dla refleksji tych, którzy znaleźli się w kregu jej oddziaływania. Zakres merytoryczny prezentowanego projektu ogranicza się do propozycji ściśle architektonicznych. Być może w przypadku realizacji projektu, uznana zostanie konieczność wprowadzenia do wież przemysłanych, wysokiej rangi estetycznej, instalacji scenograficznych. Dopuszczając taką możliwość opowiadamy się jednak za maksymalną powściągliwością. Zwiedzający docierający do przyziemia projektowanych Strażnic Pamięci, powinni w tej przestrzeni albo maksymalnie wyciszyć się wewnątrz – jeśli jeszcze nie zwiedzili obiektów ziemnych Muzeum, albo integrować się z ciszą wnętrza wież, w celu kontemplacji rzeczy już widzianych. W tej sytuacji miejsca te powinny stać się polem syntezy wrażeń duchowych doznanych w Muzeum.

Elementem estetyki, który świadomie wprowadzamy już na poziomie projektu architektonicznego, jest zróżnicowanie kolorystyki oraz faktury ścian wnętrza wież. W pierwszym zakresie prowadzimy czyli zwiedzających słoipniewo od szarości przyziemia w dolnych partiach wież, do białej okładziny marmurowej we fragmentach szczytowych wież. W zakresie faktury ścian, przemiana ta sięga od powierzchni nierównej, zbrzydlonej (partie niższe wież), aż do powierzchni idealnej marmurowej gładzi. Tak opisana metamorfoza tych dwóch składników wyrazu estetycznego wnętrza, symbolicznie obrazuje sublimację ducha odrywającego się od niedoskonałej rzeczywistości ziemskiej ku przestrzeni absolutu. We wnętrzu pyłonoń oświetlenie powinno stopniowo rozjaśniać ciemność, aż po kulminację jasności światła w górnych partiach monumentu. Na zewnątrz proponuje się oświetlić wieże tak, aby z daleka promieniowały jako wskaźnik przestrzeni wyjątkowej.

